

me nga mahi a Te Popi i waenganui ite iwi. He nui nga tau i noho kai-whakaako ai ia, he tangata mohio hoki ki nga matauranga me nga tikanga whanui tikanga rangatira hoki, a ite wa i whakaturia ai ia hei kai-tirotiro, i tino kaha ia ki te whakātutuki i nga mahi i whkawhiwhia kia ia. Ahakoa te nui o nga raruraru me nga taumahatanga, kaore ia i ngoikore ona whakaro, na reira i arohatia ai e nga Maori i kiia ai hoki he "matua" no ratou.

Na runga ite pai o ana whakahaere me tona ngawari hoki, i kaha ai te awhina o nga Maori i nga kura Maori me te nui hoki o nga tamariki e haere ana ki nga kura. Ite tau 1879 te nui o nga tamariki i tae ki nga kura 1042, ite tau 1881 e 2010, e rite ana tenei kite 1562 tamariki i tae ia tau.

Note tau 1903 ka mutu te mahi a Te Popi, otira ko nga mahi i oti i a ia ka meingatia hei tohu whakamaharatanga e kore nei e memeha. I aua wa e 50 nga kura i whakaturia, ko nga whare he ririki he uaua te pupuri ite marangai mete tupuhi ki waho. Inaianei ko 101 kua tu, ko nga whare hoki kua pai ake. I te timatanga i tata kite 1000 nga tamariki e akoria ana, no muri mai ka eke kite 3693. I aua wa e tae ana ki mua ia ia nga tamariki kia whakamatautauria, e mau ana hoki ratou ia ratou pukapuka me nga tereti, rereke hoki o ratou kakahu he paraihe nga patene o nga koti. I muri nei kua whiwhi etahi ki nga tohu honore (diploma), kua whiwhi hoki ki nga kakahu o nga kura nunui (University) o Niu Tirenī.

Ahakoa kua kore a Te Popi i waenganui ia tatou inaianei, ko tona ingoa e kore e wareware. Nahoki kua mau tona ingoa ki runga i nga Kai-tirotiro, kai-whakamatautau. o muri nei, a kua kiia hoki ratou ko "Te Popi."

Tera atu ano tetahi i kaha te awhina i nga mahi a Te Popi, ara ko H. B. Kirk (Keeke), a inaianei ko ia tetahi o nga tohunga kai-whakaako o Wikitoria (University) Kareti. E 18 ona tau e awhina ana ia Te Pope. Ahakoa kua wehe atu ia ki era taumata teitei ote matauranga, kei te mau tonu ona whakaro ki nga whakahaere o nga kura Mori.

TE KOMIHANA UIUI I NGA KEREEME WHENUA MAORI.

TE RIPOATA I KONIRITIA KI TE AROARO O TE WHARE
PAREMATA I TE 21 O NGARA O MAEHE, 1921.

4. Ko Te Poari o te Tari o te Kai-Tiaki Maori.

NGA WHAKAMARAMATANGA.

1.—TE POARI TIAKI O TE TAKIWA O TE ARAWA.

Ko tenei Poari i whakaturia hei whakamana i te oati a te Kawanatanga i te wa i oti ai nga whakariteritenga i waenganui i te Kawanatanga me te Arawa mo nga Moana i roto i te Takiwa o Te Arawa. Ko te whakawhaititanga o nga whakaritenga i waenganui i te Kawanatanga me Te Arawa ko tenei e whai ake nei.